

Erkenningsnummer P 802006

België-Belgique

P.B.

3190 Boortmeerbeek

2/3954

Tijdschrift voor Heemkunde Folklore en Oudheidkunde

Nieuwsblad van de Hoegaardse Biergilde 'Die Edele Orde van den Moutstock'

Alpaidis

Anno XLVIII nr. 188 3/2012

driemaandelijks september, oktober, november

Afgiftekantoor 3190 Boortmeerbeek

Tentoonstelling

**zaterdag 20 oktober in 't Kapittelhuys
van 11 tot 16 u**

De geschriften van Dokter J.B. Van Nerum (1808-1887)

Iedereen welkom - Gratis toegang

Ver. Uitg. M. DODION, Lelielaan, 34, 3191 Hever

“Sinds mensenheugenis werd er geen betere Hoegaarden gedronken...”
Een getuigenis anno 1759
over de uitmuntende kwaliteit van het Hoegaards bier
door burggraaf Louis Antoine de Lardenois-de-Ville.

(Dr. Gilbert Vandenbempt, Haasrode)

In het schepenarchief van Hoegaarden vonden we een *Franstalige* brief terug van Vicomte de Lardinois de Ville waarin hij het Hoegaards bier gebrouwen door zijn vriend Servaes Sweerts beschreef als het *beste* Hoegaards bier ooit gebrouwen...

Transcriptie van de tekst ¹

Bruxelles 18 février 1759

Monsieur et très cher amis

De mémoire d' hommes on n'a jamais bus de la plus excellente biere d'Hougarde que n'a été la votre, qui a été livré dans Bruxelles pour ... au commencement de cette année.

Je suis vivement persecuté pour vous induire à vous recommander qu' à la premiere brassée que vous feré de voulloir donner vos ordres à vos gens afin qu'ils ij prettent toutes leurs attentions pour reussir également et en consequence vous observere exactement à compassé votre terms à prendre vos mesures pour que tous les mois vous fournissié une piece tout au moins pour le menage de Monsieur Pfanzelter chef commissaire ordonnateur de S:M:L:R: apostolique dans tous les Paijs- bas. Le prompt paijement suivra de près votre livrance. Cet honnete homme est independament de sa charge. Denommé conseiller au conseil de finances et par consequent très en etat dans les occurences a vous servir de patron. De plus ce commencement de livrance vous menera plus loing, car quelques conseillers de finances aient fait brasser dans le meme tems quelques pieces de biere d'Hougarde.

La votre a emporté l'approbation à 100 picques par sa bonté, par sa delicatesse, par l'operation de bien pisser.

En un mot c'est un veritable oloeum petri approuvé et reconnue sans pareille. Resouvené vous s'il vous plait de m'en garder une piece et demie pour etre envoié de ma part à sa destination . J aurai soin de vous paijer et quand vous jugeré qu'elle sera bonne a etre voituré, écrivé moi à Tirlemont. Je me rendrai chez vous, ce qui me prouvera en meme tems le plaisir de vous convaincre de la realité sincere avec laquelle j ai l'honneur d' etre.

Monsieur et cher amis

Votre très humble et très obeissant serviteur L:A: Vicomte De Lardenois de ville ²

PS mes compliments a Monsieur le Curé, Madame votre épouse et famille entière

---

¹ Rijksarchief Leuven, Schepengriffies arr. Leuven, Hoegaarden, Varia 4313.

² Zie fragment in bijlage.

De memoire d'hommes on n'a jamais bûs de la plus
excellente biere d'hoigarde que n'a été la vôtre
qui a été livrée dans Bruxelles pour Mennes au
commencement de cette année, je suis vivement
persecuté pour vous induire à vous recommander
qu'à la première Brasseé que vous ferez de vouloir
Donner vos ordres à vos gens afin qu'ils y prennent
toutes leurs attentions pour réussir également, et
en conséquence vous observerez exactement à
compassé votre tems à prendre vos mesures pour
que tous les mois vous fournisse une piece tout
au moins pour le menage de Monsieur Pfanzelter
chef commissaire ordonnateur de S.M. L. R. apostolique
dans tous les Pays-bas, le prompt payement
suivra de près votre livraison.

Fragment uit de brief van burggraaf de Lardenois-de-Ville

De 18e februari 1759 verstuurde burggraaf Louis Antoine de Lardenois-de-Ville een brief vanuit Brussel aan zijn vriend Servaes Sweerts, secretaris van Hoegaarden.

Het Hoegaards bier, geleverd door de brouwerij van Servaes Sweerts, was “ sinds mensenheugenis ” (*de mémoire d'homme*) nog nooit zo lekker geweest.

Burggraaf de Lardenois-de-Ville plaatste dan ook een bestelling voor de heer de Pfanzelter, hoofdcommissaris van Zijne Koninklijke Hoogheid (Sa Majesté Le Roi) in de Lage Landen. De heer de Pfanzelter en enkele andere raadgevers van de Raad van Financiën te Brussel hadden in meerdere brouwerijen te Hoegaarden bier besteld.

Dit Hoegaards bier werd geproefd, vergeleken en beoordeeld !

Het bier van de brouwerij van Servaes Sweerts bleek het allerbeste bier te zijn :

“ *La votre a emporté l'approbation à 100 picques par sa bonté, par sa delicatesse, par l'operation de bien pisser* ³. “

Hij noemde het bier zelfs “ un véritable oloeum (Sancti) petri “.

Burggraaf de Lardenois-de-Ville plaatste ook zelf een bestelling van dit bier bij zijn vriend Servaes Sweerts.

De brief werd afgesloten met de groeten aan de echtgenote van Servaes Sweerts, aan de hele familie en aan de pastoor-deken van Hoegaarden, Henricus Sweerts.

³ Het Hoegaards bier was goed *waterafdrijvend*. Een eigenschap die toen blijkbaar belangrijk geacht werd.

Bespreking van de personen die vermeld werden in de brief :

Servaes SWEERTS⁴ werd geboren te Hoegaarden op 15/03/1713 als zoon van Servaes Sweerts en Catherine Peeters. Hij huwde op 16/11/1734 te Hoegaarden met Catherine Angelina Sweerts, dochter van Antonius Sweerts, secretaris van Hoegaarden en Elisabeth van Herberghen. Hij hertrouwde op 18/03/1766 met Anne Van Osmael, dochter van Nicolas Van Osmael en Catherine Mertens.

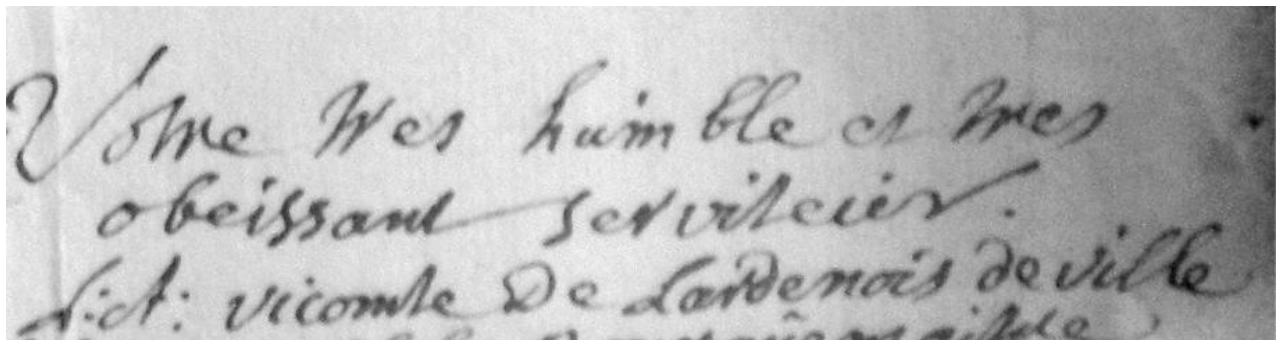
Servaes Sweerts was secretaris van Hoegaarden. Tevens was hij notaris en brouwer. Hij stierf te Hoegaarden op 23/06/1779.

Burggraaf Louis Antoine DE LARDENOIS-DE-VILLE⁵ werd geboren in Tienen op 14/06/1717 als zoon van Burggraaf Jean Baptiste de Lardenois-de-Ville en Anne Marie Fumal. Hij huwde op 19 mei 1744 te Neerlinter met Dame Wilhelmine-Marie-Ernestine de Waha, dochter van Baron Théodore-Jean de Waha, Heer van Neerlinter en Dame Anne Antoine de Bergh de Trips.

Louis Antoine de Lardenois-de-Ville bezat de Heerlijkheden Villers-le Peuplier, Croix-à-Lens en Lens S. Remy.

Hij was licentiaat in de rechten en administrateur-generaal van de commanderijen van de Orde van Malta te Villers-au-Temple, Chantraine, Vallainpont en Tienen.

Hij stierf te Tienen op 22/06/1779.

*Votre tres humble et tres
obeissant serviteur
L.A: Vicomte De Lardenois de Ville*

Ridder Charles Joseph DE PFANZELTER⁶ werd geboren te Slovenië.

Hij huwde met Marie Barbe de Via.

Hij was raadgever van Financiën en Hoofdcommissaris van Oorlog van Zijne Hoogheid in de Lage Landen. Hij stierf te Brussel op 22/01/1761 en werd begraven in de Onze-Lieve-Vrouw ten Zavel Kerk te Brussel.

Dr. Gilbert Vandenbempt,
Haasrode.

⁴ **Servaes SWEERTS** was de stamvader van de "gilde van de Swarten Merel" binnen de V geslachten van Hoegaarden.

⁵ **P.V. BETS**, Histoire de la ville et des institutions de Tirlémont d'après des documents authentiques, Leuven 1860, Tome 1, p. 255. De geboortedatum werd hierin echter *verkeerd* vermeld.

⁶ **S. FIETTA**, geneanet, familie de Pfanzelter.

Uit de geheime geschiedenis van Hoegaarden

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Op het oude kerkhof aan de kant Pastorijstraat is deze afloop te zien in de buitenmuur van de kerk

Het gaat om de afloop van de:

'piscine, in het latijn: piscina

*Het is een muur nis met reinigingsbekken en waterafvoer in de nabijheid van een altaar; door de goot werd bijvoorbeeld het spoelwater van de ablutie naar de gewijde grond van het naast de kerk gelegen kerkhof afgevoerd. Zo werd de zorg voor eventuele heilige resten van 'het Lichaam van Christus' (de gewijde hostie) vormgegeven.'*⁷

In de kapel van Hauthem, de muur nis en de opening van de waterafloop naar buiten

in de kapel van Hauthem, rechts naast het hoofdaltaar, de afvoer naar buiten op de gewijde grond van het kerkhof; dit plaatst ons voor een ander probleem. Als de grond rond de kapel gewijde grond is, zijn er dan ooit begrafenissen geweest? Graag reacties.

⁷ ref: Van Zanten Mieke, Religieus erfgoed, geïllustreerd lexicon, Walburg pers, 2008, p. 205

Zie ook Alpaidis vorig nummer: de 4 schapen onder de preekstoel in de kerk

Zie ook de 'palmaai' in de tuin van Rik Cipers en het wapenschild Collard-Fineau van de verdwenen Zwaluwenhoeve aan de Grote brug, nu in de Tiensestraat ingemetseld in de veranda (oud huis Hettich)

Alpaidis, 2011 (LXVIIste jaargang), Dodion M. en Pedjko Wasily, Bij de palmprocessie van zondag 17 april 2011, en ibidem, De Zwaluwenhoeve van de familie Collard

Zie ook Het 'Sweertshofken' in de Cruysblockhoeve, -Familieschoon 2011 (52ste jaargang), 3/2011, p. 766-769

Een ander op te lossen stukje vergeten geschiedenis :

Verder in dit nummer hebben we het over de site waar eens de eerste suikerfabriek stond, 'section E. N° 520 du cadastre, près du lieu dit den ouden kelder, joignant le chemin d'Hoegaerde à Nerm et le Ruisseau,...'

'kadaster E nr. 520, nabij de plaats die genoemd wordt 'den ouden kelder' tussen de weg van Hoegaarden naar Nerm en de (Schoor)beek'

**De affiche van de eeuwfeestviering van de Belgische onafhankelijkheid
(1830-1930)**

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Wie kan ons die plaats, duidelijk nog bekend in 1864, exact aanwijzen en daar meer uitleg over verschaffen?

Parel uit het archief van de Confrérie van de V Geslachten van Hoegaarden is de eeuwfeestaffiche met St.-Gorgoniuskerk, gemeentehuis en kerkje van Overlaar als blikvangers.

Dario Teatini (Perugia 31.10.1893) was ingenieur-bestuurder in de suikerfabriek en woonde, zolang hij te Hoegaarden werkzaam was, in het huis (dubbelhuis) van de fabriek, rechts van de burelen. In perugia was hij ok getrouwd met Giunia De Sanctis (Perugia 14.06.1900) en het echtpaar had twee zoons, Corriedo (Perugia 11.07.1922) en Glauco (Hoegaarden 23.06.1927). De familie was te Hoegaarden aangekomen vanuit Luik in juli 1923 en in 1933 zijn ze terug vertrokken naar Italië om in Brescia te gaan wonen.

Blijkbaar is er niemand anders in hun plaats komen wonen, tot eind december 1939 Jules Lowet de Wotränge (Spa 01.10.1900) er zijn intrek genomen heeft. Hij woonde daarvoor te Neerheylissem en nu wordt Hoegaarden zijn wettelijke verblijfplaats. Gedurende één maand in mei/juni 1943 en dan vanaf augustus 1945 zal hij er

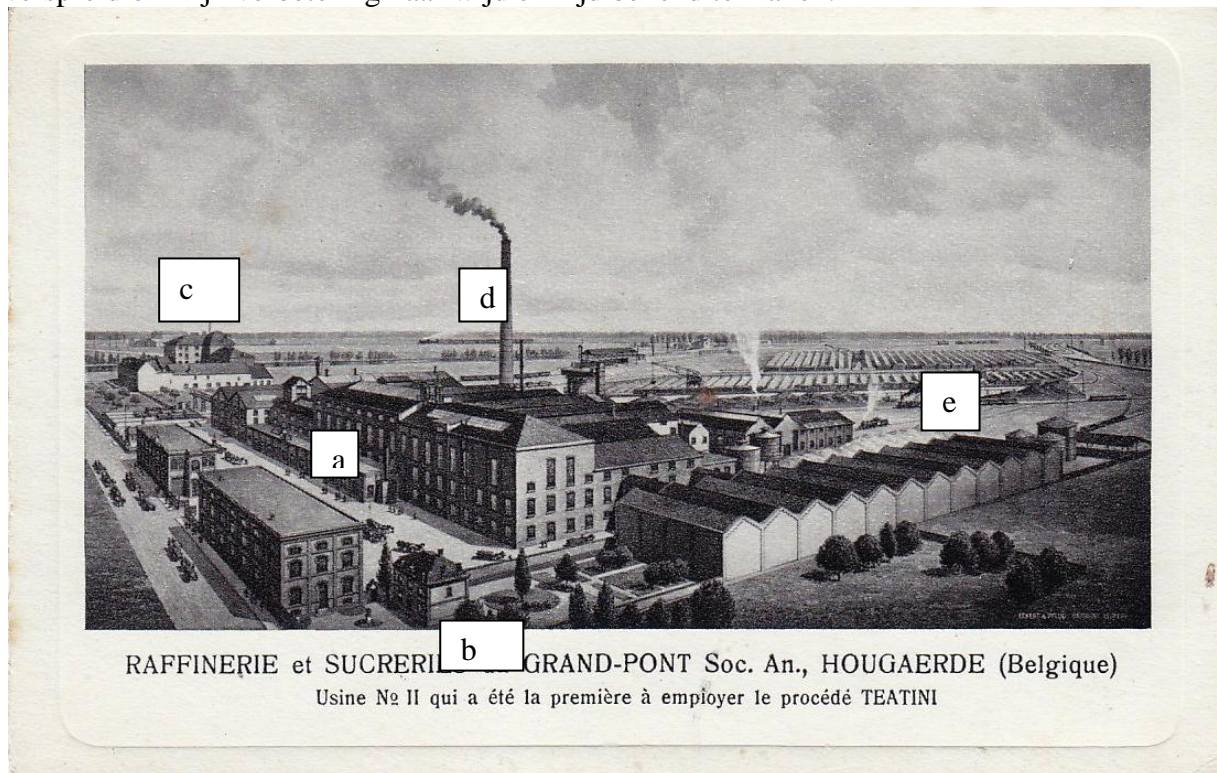
een tweede verblijfplaats op nahouden, respectievelijk te Brussel en te Namen. Jules Lowet liet zijn huishoudelijk werk opknappen door de dochters van Leander Canderbeek en Ordonia Vanaerschot uit de Groenstraat 7 te Wommersom. Sidonie (Wommersom 16.03.1923) was in dienst van 1940 tot 1942; Paula (Wommersom 19.09.1925) van 1940 tot 1943 en Alphonsine (Wommersom 16.06.1924), van 1944 tot 1948.

GRANDE IMPRIMERIE-LITHOGRAPHIE TOURNAISIENNE - TOURNAI.

Teatini was in Hoegaarden niet alleen bekend om zijn tekentalent, dat hij ten dienste stelde van de gemeenschap door de affiche te ontwerpen voor de eeuwfeesten van de Belgische onafhankelijkheid, maar hij maakte naam als ingenieur in de Grand-Pont.

Het procedé Teatini, zoals zijn toepassing in de suikerfabricatie werd genoemd, werd een uithangbord voor de Hoegaardse suikerfabrieken en voor haar ingenieur Teatini. Er werd een (licht geïdealiseerde) postkaart van de fabriek en de naaste omgeving door hem getekend en verspreid om zijn verbetering naar wijd en zijd bekend te maken.

Geïdealiseerde voorstelling van de suikerfabriek aan de Nieuwstraat als reclame voor de verbeteringen aangebracht door haar ir. Teatini

- a De fabriek n° II alias Sucrierie de la Ghète, sinds 1920 samengevoegd met de Grand-Pont, (fabriek n° I), vandaar: ‘Raffinerie et Sucrierie du Grand-Pont’
- b Het huis dat ook de familie Teatini bewoonde en de tuin (met Italiaanse cipressen!!)
- c De Grote Molen, de fabriek had ook deze huizen in bezit)
- d De trein op de spoorlijn Tienen-Namen
- e Eén van de twee locomotieven die de fabriek in bedrijf had (de namen van de locomotieven waren de Astrid en de Thérèse)

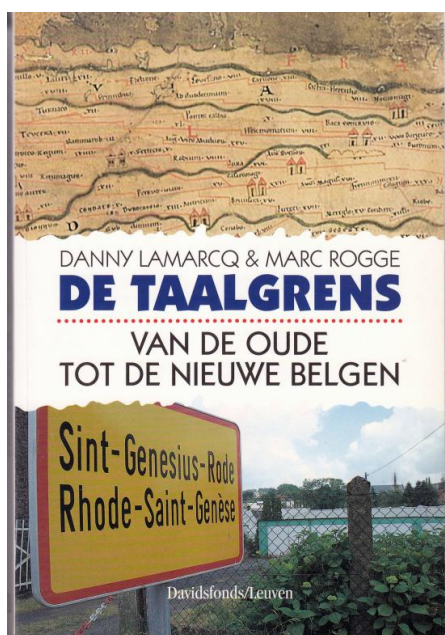

Eén van de praalwagens uit de Hoegaardse stoet van zondag 27 juli 1930 werd bemand door werknemers van de ‘Grand-Pont’, namelijk door de mutualiteit van het personeel, in de Nederlandse vertaling in het herdenkingsboekje met tweetalige postkaarten, voor de gemakkelijheid (?) in het Nederlands ook maar ‘Mutuelle personeel’ genoemd; zij stelden het ‘Voorlopig Bewind’ (1830) voor. Verstoppt achter de wagen en het gebladerte van de bomen de woonst van Teatini.

Nieuw boek over de *Taalgrens* bij het Davidsfonds

(Maurice Dodion)

In 1996 verscheen bij het Davidsfonds een studie over de Taalgrens, mee gerealiseerd in het kader van de archeologische site van Velzeke en opgedragen aan prof. Dr. M. Gysseling (°1919), o.a. als plaatsnaamkundige en taalgrensonderzoeker werkzaam. De auteurs waren een historicus, twee archeologen en een linguïst. Dat leverde een vrij grondige studie op van wat er tot dan gepresteerd en verschenen was op gebied van taalgrensonderzoek; de archeologen spitten vanaf de voorhistorie de bodem van de taalgrenszone uit en de linguïst deed idem, maar dan op gebied van evolutie van taal en plaatsnamen. Zo komt het dat eigenlijk pas vanaf het voorlaatste hoofdstuk de taalgrens als sociale grens en als politieke grens aan bod komt. De vrij moeilijke materie is op een bevattelijke manier uitvoerig besproken geweest door Raymond Billen in *Het Nieuwsblad* van 8 november 1996.⁸

Nu is er een nieuw boek verschenen bij dezelfde uitgever: *De Taalgrens* van historica Brigitte Raskin, met als

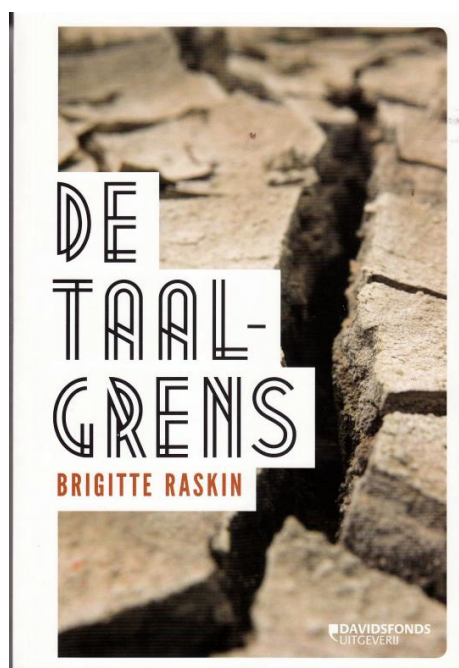
ondertitel *'of wat de Belgen zowel verbindt als verdeelt'*.

Zo zien we in beide ondertitels zeer goed de tijdsmentaliteit weergegeven: in 1996, na de zoveelste grondwetsherziening: eindelijk het federale België bereikt, en nu in 2012 na de steile klim van de N-VA: wie zal het halen? Zal het federalisme stand houden of zijn we op weg naar een confederatie of meer nog, een onafhankelijk Vlaanderen?

Dat terzijde. Het boek van Raskin is een kanjer van één derde meer pagina's, is zeer vlot en boeiend geschreven. Het is een relaas, met zeer interessante uitweidingen en duidelijke kaartjes, dat de vorming en de evolutie van de taalgrens beschrijft doorheen de geschiedenis vanaf Clovis (5de eeuw). Frans, Nederlands, dialect en/of meertaligheid, de sociale taalgrens vormt een rode draad doorheen heel de geschiedenis van onze gewesten, tot er vanaf de Franse overheersing ook de politieke component bij komt (als we de herindeling van de bisdommen, p. 71, niet vanuit die hoek bekijken).

Wie bij wil blijven, zeker ook in onze plaatselijke geschiedenis moet dit boek in huis halen, om te lezen als opfrissing van onze vaderlandse geschiedenis en als referentiewerk om onze huidige taalgrens en de commotie er rond te begrijpen.

Spijtig een register ontbreekt, maar de lezer wordt verwend met veelzeggende en originele titels van de hoofdstukken en de omschrijving van hun inhoud.

⁸ R(aymond) B(illen), *Het Nieuwsblad* 08.11.1996

**Bij de tentoonstelling van 20 oktober 2012 in het Kapittelhuys over de geschriften van
Dokter Jean-Baptiste Van Nerum (Hoegaarden 1808-1887)**

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Jean Baptist Van Nerum (1808-1887) x Anne Maryssael (1820-1879)

Dokter Jean Baptist Van Nerum heeft memorieschriften en stambomen nagelaten. Al deze geschriften gingen over op zijn nakomelingen en kwamen uiteindelijk in het bezit van zijn achterkleinkoosje Henri Quinot uit Molenbeek.

Geboortehuis

Jean Baptist wordt geboren in het gehucht Houtem in de hoeve van zijn moederlijke voorouders (hoeve Dumont aan de kapel) op 25 november 1808 als eerste kind van J.B. Van Nerum en Albertina Dumont. Hij wordt gedoopt op 29 november in het bijzijn van peter J.P. Van Nerum en van meter Albertina Nijs, zijn

grootmoeder. In de registers van de burgerlijke stand staat als geboortedatum 29 november (akte 31), dag die samenvalt met zijn doopsel.

In augustus 1833 behaalt hij te Leuven zijn doktersdiploma en hij vestigt zich als geneesheer te Hoegaarden. Na enkele afgesprongen relaties komt hij in contact met Anne Louise Maryssael uit Leisele aan de Franse grens. Het is dan derde kermisdag te Hoegaarden en de echtgenote van Desiderius Maryssael, handelaar te Jodoigne en vriend van de familie is op bezoek samen met haar nichtje Anne. Nog datzelfde jaar, op 12 november 1840 huwen Jean Baptist en Anne. Alexander Putzeys maakte het huwelijkscontract op 10 november 1840.

Uit het huwelijk worden te Hoegaarden twee dochters geboren. Het zijn Clemence (24.02.1843) die in 1865 huwt met Henri Quinot uit Jauche en Zenobie (28.05.1844-1866).

Dokter Van Nerum oefent zijn beroep uit in de Sint Corneliushoeve tot hij in 1842 zijn intrek neemt in de nieuwe woonst op een gedeelte van het ouderlijk eigendom gebouwd naast de brouwerij (Vroentestraat, later huis van Dr Lodewijckx, nadat Van Nerum het eerst had verhuurd aan dokter Stes).

Vooraleer het zover was had Jean Baptist al heel wat watertjes doorzwommen. De studentenjaren van Jean Baptist zijn zeer gevarieerd verlopen. Op 13 jarige leeftijd gaat hij naar het College te Tienen. Hij beëindigt er de humaniora als primus perpetuus. Voorbestemd tot het priesterschap moest hij het zogenaamde *Filosofisch College* te Leuven volgen. Wij zijn

onder Hollands Bewind (1815-30) en koning Willem, verlicht despoot nog had zo zijn ideeën over eigengereide clerus en priesteropleiding. Daar laat Jean Baptist zich inschrijven in oktober 1826. Hij studeert er zowat alles van filosofie over geschiedenis en oude talen tot wiskunde en wetenschappen. In 1828 mag hij zijn studies verder zetten in Trier. Onenigheid tussen de Hollandse regering en de Belgische bisschoppen verhinderden dit. In september 1829 mag hij te Rome gaan verder studeren, maar Jean Baptist verkiest te Leuven te blijven. De zes eerste maanden van 1830 wordt hij leraar wiskunde te Mechelen. Dan breekt in september de Belgische Omwenteling uit. Het Filosofisch College wordt afgeschaft en het Mechelse seminarie heropend. Op het nieuwe ingangsexamen, toegespitst op een scherp geloofsonderzoek voelt Jean Baptist zich niet meer geroepen. In zijn gedenkschriften heeft hij het over *une espèce d'examen inquisitorial*. Hij is 22 jaar en hij wordt een antiklerikaal (maar geen ongelovige) door omstandigheden. Op 8 januari 1831 wordt hij aan de Universiteit kandidaat in de wetenschappen en op 16 juli van dat jaar slaagt hij met grote onderscheiding in de proeven voor kandidaat-geneesheer. Bij de tyfusepidemie van september 1832 te Hoegaarden overlijden zijn vader en een tante, beiden in de maand november. De familieraad laat hem zijn studies afmaken, terwijl zijn oudste broer Charles de brouwerij overneemt. Op 3 augustus 1833 behaalt hij zijn diploma in de geneeskunde. Van 1829 tot 1833 genoot hij van de studiebeurs Peeters (152 frank per jaar).⁹

Na zijn vestiging als geneesheer te Hoegaarden besteedt hij zijn eerste verdiensten aan de verbetering van het pachthof en de brouwerij. Maar einde 1837 treedt broer Charles in het huwelijk met Barbe Smolders uit Kuntich en hij gaat de molen van Daelhem te Vissenaken uitbaten. De 18-jarige broer Livinus neemt de brouwerij over, maar is onervaren. Livinus duldt geen inmenging van Jean Baptist in de brouwerszaken en dus konden conflicten niet uitblijven. Na zijn huwelijk blijft Jean Baptist in de ouderlijke hoeve wonen, maar Livien wil ook huwen en in de hoeve blijven wonen om dicht bij de brouwerszaak te staan. In januari 1841 huwt Livinus toch met Monique Cipers en hij verlaat de brouwerij en de hoeve. De verkoop van de vaderlijke goederen gebeurt op 26 februari 1841. Jean Baptist en Charles kopen gezamenlijk het eigendom terug voor 11.000 frank en ieder krijgt 3.008 frank. Ondertussen overleed in dezelfde maand februari de echtgenote van Charles, die naar Hoegaarden terugkeert om de brouwerij opnieuw in handen te nemen.

De breuk tussen Jean Baptist en Livinus zal nooit volledig bijgelegd worden met de nadelige gevolgen vandien voor de familiesamenhorigheid.

Huis op de Vroente dat hij liet bouwen

Op 20 oktober 1841 treedt Jean Baptist uit onverdeeldheid met Charles. Jean Baptist koopt één vierde, waarop hij zijn huis zou bouwen. In augustus 1842 betreden de dokter en zijn vrouw hun nieuwe woonst.

Maar deze nieuwe woonst paalde aan de hoeve die door zijn kleinkoosje Henri Van Nerum en Marie Van Autgaerden werd bewoond. Van bij het begin van de bouw waren er al onenigheden, maar aan de basis

hiervan lagen een zwangerschap, een pastoorsruzie en een weigering tot voogdijschap, zaken

⁹ Er zijn nog altijd de twee studiebeurzen die door deken Henricus Peeters bij testament gesticht zijn en sinds zijn overlijden in 1739 worden toegekend; de eerste genothebbers moesten zijn twee petekinderen zijn en vervolgens moest de beurs 5 generaties lang toekomen aan de kleinkinderen van Servaes Sweerts en Catharina Peeters, zus van de deken.

die hoger besproken zijn. Vermits Henri ouderdomsdeken was van de Gilde en Jean Baptist griffier, heeft deze twist jarenlang ongunstige gevolgen voor de goede werking van de familieraad gehad.

Toen de afdeling Tienen van de liberale partij werd opgericht in 1847 werd Dr. Van Nerum door Louis Goossens en Leon de Wouters uitgenodigd om deel uit te maken van het bestuurscomité. Onder voorwendsel van drukke bezigheden weigert hij, maar zijn liberale opvattingen brengen hem niettemin in strijd met de rest van zijn familie. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1848 barst de strijd los, die vooral gericht was tegen zijn kleinkozijn Constant Vandertaelen. Een brief, bewaard maar blijkbaar nooit verstuurd aan Vandertaelen, eindigt met de zinnen *'J'aime les positions franches et fut-ce avec le sable ou le pistolet. Seulement, je vous prie d'attendre que nous soyons complètement équipés pour être à même de nous présenter militairement'*. Het schrijven is nooit verstuurd en er is geen duel geweest.

Clemence en Zenobie

Einde 1832 wordt J.B. Van Nerum tot Gildegriffier verkozen in de *Confrérie van de V Geslachten* als opvolger van zijn overleden vader. Wanneer hij in conflict komt met ouderdomsdeken Henricus I in december 1840 zal dat de werking van de *Gulden Lelie* niet ten goede komen. Het overlijden van Henricus I en de opvolging door Joannes II in 1844 verandert weinig aan de zaak. In 1848 moet er een nieuwe ereraad aangesteld worden en het is aan de griffier om de nodige contacten te leggen. Advocaat Goossens, tot burgemeester van Tienen benoemd en senator ridder Ph. de Wouters d'Oplinter worden door Joannes II benoemd op voorstel van de griffier. Het woord van de patriarch was wet in de Gilde en aanvankelijk bleek iedereen akkoord...tot er werd opgemerkt dat de dokter zijn politieke vrienden had binnengeloodst in de Gilde. Zijn medestanders trekken zich terug uit de Gilde en de griffier neemt ontslag. Dat ontslag wordt geweigerd, zodat het griffierschap alleen op papier blijft bestaan. Het 75-jarig jubileum van de Gilde brengt nog wel enkele familieleden samen, maar daarmee is ook ongeveer alles gezegd. Eduard Van Nerum wordt op die dag tot hulpgriffier aangesteld. In 1856 zal Elisabeth het griffierschap aanvaarden en het zal duren tot 1884 vooraleer dokter Van Nerum terug te vinden is op de lijsten van de *Gulden Lelie* als onderdeken. Hij blijft dit tot aan zijn dood, maar al in 1881 had hij zijn praktijk opgegeven en was hij bij zijn dochter te Jauche gaan inwonen. Op Gildegebied heeft hij niet beantwoord aan de verwachtingen. Zijn persoonlijke opvattingen, die regelrecht indruisten tegen de oude familietradities waren een rem op zijn inzet voor de *Gulden Lelie*. Over de moeilijkheden in en met de Gilde rept hij echter niet in zijn memorieschriften!

In het belang van de gemeente presteerde hij des te meer. Bij de oprichting van de burgerwacht in 1848 wordt hij bataljonsgeneesheer. Zijn levenswerk is de oprichting van de muziekharmoonie geweest. De gemeenteraad van 14 november 1860 (officiële oprichtingsdatum) stemde 2.000 frank voor de aankoop van de nodige instrumenten. Daarmee had Hoegaarden (terug) een muziekvereniging, nu naar het voorbeeld van de *Société des Beaux Arts* te Tienen. De stichtingsvergadering ging door in 't Nieuwhuys in februari 1861, waar ook het vergaderlokaal gevestigd werd en 't *Cleyn Paradis* (Pastorijstraat) werd oefenzaal van de *Société de Musique, les Mélomanes de la Grande Ghète*. Burgemeester

Putzeys is voorzitter en dokter Van Nerum ondervoorzitter. Het eerste concert wordt gegeven met septemberkermis 1861 en dochter Clemence Van Nerum zingt er het romancelied *Bonheur court*. Bij de vlagoverhandiging op 23 februari 1862 wordt een lied gezongen *Chanson de notre drapeau*, door dokter Van Nerum zelf opgesteld. Vanaf 1864 begint de politieke tegenstelling liberaal-katholiek greep te krijgen op de harmonie. Dokter Van Nerum met zijn droom van een muziekmaatschappij zonder politieke inmenging zal aan het kortste einde trekken en in oktober 1873 neemt hij ontslag als ondervoorzitter. Vanaf nu zullen er tot heden twee muziekmaatschappijen te Hoegaarden voortleven.

Als politiek mandataris zetelt hij vanaf 9 maart 1861 in de gemeenteraad van Hoegaarden en hij houdt het er 15 jaar vol. Verbittering en ontgoocheling om gemiste kansen ten voordele van de gemeente door de kortzichtige belangenpolitiek van witten en zwarten. Maar als overtuigend en militant liberaal was hijzelf ook verwickeld in dit machtsspel.

Blijkbaar is hij als dokter zeer bekwaam geweest. Zijn paard Cocotte en/of zijn tilbury brengen hem bij patiënten die in een veertigtal dorpen rond Hoegaarden wonen. Hij is stichtend lid van de Belgische geneeskundige unie en is geabonneerd op drie medische tijdschriften.

Uit zijn rekeningen blijkt hij in 1835 de som van 1.962 frank verdiend te hebben en in 1845 meer dan 4.800 frank. De welstellende Collart daagt hem voor de rechtbank wegens te hoge erelonen, maar hij verliest het pleit. Wel is het zo dat de dokter geen vast barema heeft. Familieleden, kleine landbouwers, arbeiders, bedienden, herbergiers en winkeliers betalen twee- tot driemaal minder dan rijke pachters, brouwers, renteniers, onderwijzers en priesters! Hij koopt een nieuw paard in 1849 op de hoeve *La Chise* te Piétrebais voor 280 frank en een nieuwe *tilbury* te Leuven waar we de prijs niet van kennen.

Hij loopt tengevolge van de gladde weg een verstuikte rechtervoet op bij een avondbezoek in Oorbeek en kan vijf weken lang geen patiënten bezoeken afleggen te paard..

Ondertussen is hij ook armendokter benoemd in een resem gemeenten. Zijn inkomsten blijven ondertussen stijgen tot het recordcijfer van ca 8.700 frank in 1858. Dat jaar vestigt Dr Leopold Lodewijckx zich te Hoegaarden en komt er concurrentie voor dokter Van Nerum die doorging als de rijkste en beste dokter van de streek.

Als Eugeen Van Nerum in begin 1862 de apotheek van zijn schoonbroer Goetseels overneemt te Mechelen neemt hij de Hoegaardse apotheek over voor 2.000 frank en hij verhuist de apotheek naar zijn huis op de Vroente. Vanaf 1 juli kon men er terecht. Zijn twee dochters kregen al de winsten. Wanneer dochter Clemence trouwt met kandidaat-notaris Henri Quinot uit Jauche in mei 1865, blijft Zenobie alleen in de apotheek. Deze overlijdt op 25 augustus 1866 en Clemence, met echtgenoot en dochttertje Palmyre komen terug naar Hoegaarden om er de zes volgende jaren de apotheek open te houden. Op 24 april 1872 verlaten ze terug Hoegaarden en de echtgenote van dokter Van Nerum houdt nu de apotheek open.

In 1874 krijgt hij last van oververmoeidheid en moet hij minderen. Van maart tot september 1875 is hij ziek en kan hij geen paard bereiden zodat de verre patiënten opgezegd worden. Als Anne Maryssael overlijdt in maart 1879 is dokter Van Nerum een gebroken man. Steunend op een stok gaat hij nu zijn zieken bezoeken. Clemence komt een tijdje bij haar vader wonen, maar hij zal dan toch meegaan met zijn dochter naar Jauche vanaf 22 juli 1881. Voordien had hij een overeenkomst gemaakt met de jonge dokter Denis Stes. Hij verhuurde hem zijn huis voor 500 frank, gaf zijn praktijk en apotheek over voor 2.000 frank en verkocht hem een aantal meubelen en wijn uit zijn kelder. Vanaf maart 1882 houdt hij zijn memorieschriften niet meer bij. Hij is 45 jaar beroepsactief geweest en eind 1882 krijgt hij het Burgerkruis 1ste Klas voor bewezen diensten tijdens de perioden van besmettelijke ziekten.

Op 28 maart 1879 overlijdt Anne Maryssael. Sinds de dood van haar dochter Zenobie leed ze aan een hartaandoening die haar, door een zware longontsteking in februari 1879, fataal werd.. Zelf schrijft hij *'Ainsi finit notre union heureuse de 39 ans, pendant laquelle un travail assidu et commun nous procura des épargnes suffisantes pour assurer notre avenir.'*

Het is november 1886 als hij zijn eigen doodsbrief schrijft en een paar maanden later overlijdt hij te Jauche op 26 januari 1887 (akte 4). Daags voordien was plots zijn schoonzoon overleden. Zo verloor Clemence haar man en haar vader op twee dagen tijd. De begrafenis gaat te Jauche door en de teraardebestelling te Hoegaarden in de familiekerk. Op 1 oktober 1905 overlijdt Clemence en haar lichaam wordt ook te Hoegaarden bijgezet. Volgens een overleveringsverhaal van de toenmalige Hoegaardse grafdelver Louis Falla verscheen er in de lente van elk jaar op het graf Van Nerum een witte lelie, verschijnsel toegeschreven aan de voortdurende liefde van Anne Maryssael voor haar echtgenoot.

Dokter Van Nerum heeft een memorieboek bijgehouden vanaf 1847. De geschriften beslaan de periode gaande van 1808 tot 1882. De drie registers vormen een interessante bron voor familiegeschiedenis, plaatselijke, nationale en internationale gebeurtenissen, gezien door een zeer schrander en ontwikkeld plattelandsburger uit de 19de eeuw. Voor de medische geschiedenis en de dokterspraktijk uit de 19de eeuw heeft hij ons voorzien van zijn patiëntendagboeken en van zijn boekhouding dienaangaande. Honderden zieken en ziekten kunnen gevolgd worden van 1845 tot 1875, met voor elk van die jaren een algemene gezondheidsbeschouwing.

De hele erfenis gaat naar Clemence en na haar naar haar drie zonen, met enige rechten voor haar tweede echtgenoot. Om verdeeldheid te vermijden stelt zoon Camille Quinot een openbare verkoop voor, waarbij hij alles inkoopt. Ongehuwd gebleven sterft hij in 1923 en zijn twee meiden krijgen het vruchtgebruik over alle roerende en onroerende bezittingen. In 1940 komt dan alles in bezit van neef Henri Quinot

Een voorbeeld, dankzij de 'observations médicales': het ongeluk op kermiszondag in de kerk van Outgaarden

In het parochiearchief van Outgaarden is er een geschreven compilatiegeschiedenis¹⁰ van de hand van pastoor A. Diels (Schoten 1874-Lier 1953). Het is geen volledige of historisch doordachte studie van de parochie, maar slechts een samenvoegen van documenten uit het archief van de parochie, zoals het bestond tijdens de eerste wereldoorlog¹¹. In dit werkstuk staat te lezen dat de kerk van Outgaarden vergroot werd in 1845, onder het pastoorschap van J.A. Dewaelheyns (Tienen 1800- Outgaarden 1865).

De kerk was onder pastoor Van Meldert gebouwd in 1759-1760 in de vorm van een Latijns. Kruis. E.H. Dewaelheyns heeft de kerk laten verbreden, zodat er sinds die verbouwing geen kruisvorm meer was en ook geen kruiskoor.¹²

En dan gaat de tekst in ons handschrift van pastoor Diels als volgt: *'Later moet er een ongeluk gebeurd zijn in de kerk¹³; een balk of keper moet tijdens de hoogmis 's zondags uit het plafond losgeraakt zijn en gevallen op het hoofd van een parochiaan (Maes); deze moest zodanig*

¹⁰ Uitgegeven in 1965 door M. Dodion in beperkte oplage, alleen voorzien van een summiere inleiding

¹¹ Archief over Outgaarden bevindt zich nu in de rijksarchieven te Brussel, Namen en Antwerpen; in de bisschoppelijke archieven te Mechelen en te Namen; en in de abdiarchieven van de norbertijnen te Tongerlo, Heverlee en Averbode.

¹² Als reden om de kerk te vergroten gaf de pastoor op dat het aantal gelovigen vergroot was door toevoeging van een aantal inwoners van Zétrud; dit stelde voorgoed een einde aan de twist tussen de pastoor van Outgaarden en Zétrud-Lumay, waarover we het later zullen hebben in en volgend nummer van Alpaidis.

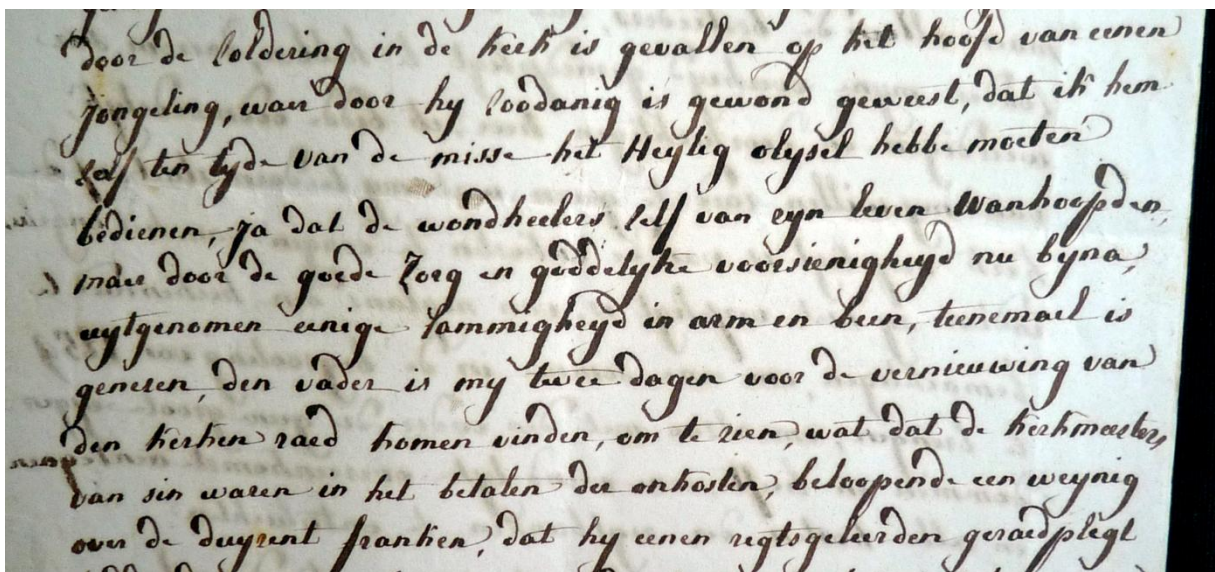
¹³ Dat was kermiszondag 10 oktober 1857

gekwetst geweest zijn, dat de pastoor hem onder de hoogmis zelve, de H. Olie toegediend heeft. (Zie hierover den brief door E.H. Dewaelheyns geschreven aan de aartsbisschop van Mechelen – Archieven, los blad – de uitslag is niet vermeld).’

De bewuste brief bevindt zich in het aartsbisschoppelijk archief¹⁴, hij is gedateerd op **19 april 1859** en geeft het gebeuren als volgt weer¹⁵:

Transcriptie van een gedeelte van de brief, vooral geschreven blijkbaar om het te hebben over het betalen van de onkosten voor de verzorging van Gustave:

‘...
door de soldering in de kerk is gevallen op het hoofd van eenen jongeling, waer door hij zoodanig is gewond geweest, dat ik hem self ten tijde van de misse het Heijlig olijsel hebbe moeten bedienen, ja dat de wondhealers self van zijn leven wanhoopden, endie door de goede zorg en goddelijke voorsienigheid nu bijna, uytgenomen eenige lammigheid in arm en been, teenemaal is genesen, den vader is mij twee dagen voor de vernieuwing van den kerken raed komen vinden, om te sien, wat dat de kerkmeesters van sin waren in het betalen der onkosten, beloopende een weijnig over de duysent¹⁶ franken, dat hij eenen regtsgeleerden geraedplegt (heeft)...’

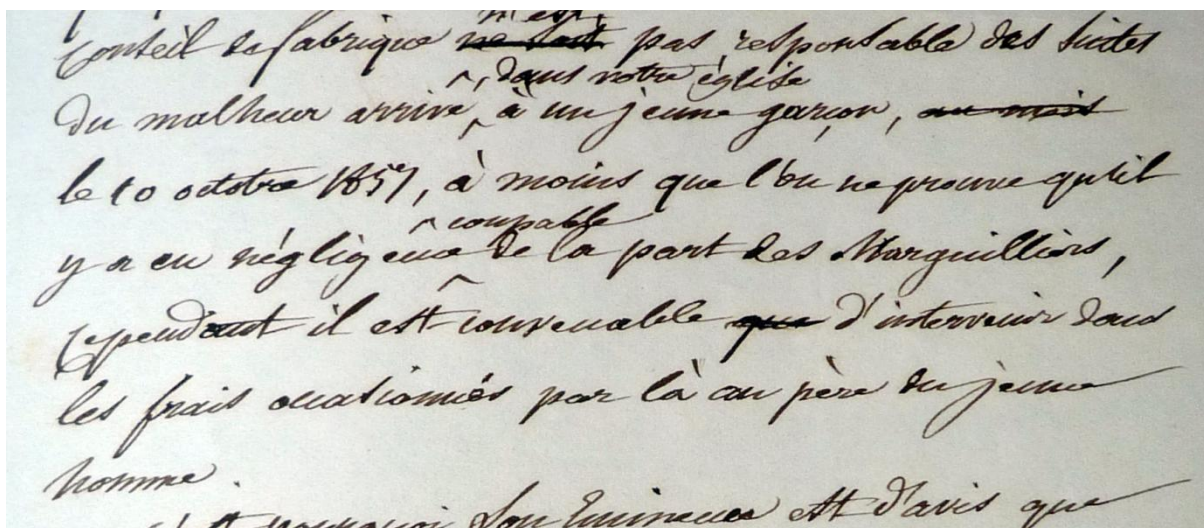
(gedeelte van de brief van pastoor Dewaelheyns aan het aartsbisdom)

In zijn antwoord, waarvan het kladje bewaard is bij de brief antwoordt de aartsbisschop dat het maar gepast is van tussen te komen in de dokterskosten; alleen maar moet dat ergens geregeld worden, want zoiets is niet voorzien in de begroting van een kerkfabriek.

¹⁴ AAM, parochiearchief Outgaarden.

¹⁵ Het verhaal uit de ‘Bijdrage tot de geschiedenis van Outgaarden’ is, voorzien van de brief aan het aartsbisdom en het antwoord erop (AAM, parochiearchief Outgaarden, 1859) is uitgegeven door Jan Degeest in samenwerking met het museum ’t Nieuwhuys, Outgaarden, dorpsleven in de Twintigste eeuw, november 1997, brochure en tentoonstelling te Outgaarden

¹⁶ Een heel groot bedrag; voor een huisbezoek buiten Hoegaarden rekende dokter Van Nerum 2 à 4 frank

Le conseil de fabrique n'est pas responsable des suites
du malheur arrivé, dans votre église, à un jeune garçon, au mois
le 10 octobre 1857, à moins que l'on ne prouve qu'il
y a eu négligence coupable de la part des Marguilliers,
cependant il est convenable que d'intervenir dans
les frais occasionnés par là au père du jeune
homme.

(gedeelte van het kladje, antwoord op de brief)

‘...
conseil de fabrique n'est pas responsable des suites
du malheur arrivé dans votre église à un jeune garçon,
le 10 octobre 1857, à moins que l'on ne prouve qu'il
y a eu négligence coupable de la part des Marguilliers¹⁷,
cependant il est convenable d'intervenir dans
les frais occasionnés par là au père du jeune
homme.
...’

Maar er is nog meer. Dankzij de ‘**Observations Médicales**’ van dokter J.B. Van Nerum kennen we niet alleen de identiteit van het slachtoffer, maar kunnen wij ook het verloop volgen van/en, wonder boven wonder, het langzame herstel van Gustave Maes.

‘... accident terrible à Autchart, le 1er jour de la fête pendant la messe chute d'un bois à travers le plafond sur la tête de **Gustave Maes**, enfoncement d'une partie du pariétal droit, déchirement du sinus longitudinal, de la dure-mère¹⁸, sortie de la substance cérébrale: paralysie à gauche; retour des facultés, vit encore le 14e jour; traitement avec **Mr Warnau**.’¹⁹

...verschrikkelijk ongeluk te Outgaarden, tijdens de mis op de eerste kermiszondag is er een balk van het plafond terecht gekomen op het hoofd van Gustaaf Maes, de rechterkant van de schedel is ingedrukt, de sinus is overlansg gescheurd, zoals ook het buitenste membraan van de hersenen, zodat de hersensubstantie naar buiten kwam; zijn linkerkant is verlamd; komt

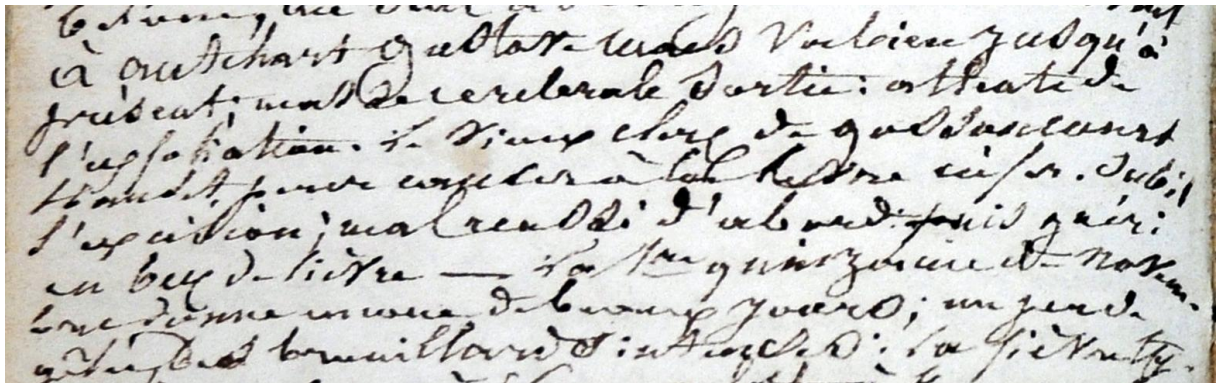
¹⁷ De ‘kerkmeesters’ (de leden van de kerkfabriek)

¹⁸ Naam door de oude natomen aan het buitenste vlies van de hersenen gegeven, omdat het zo stevig is en omdat ze veronderstelden dat het in verbinding stond met alle andere membranen
Voor de verklaring van de medische terminologie gebruikten we P.H. Nysten, Dictionnaire de Médecine, de chirurgie, de pharmacie, des sciences accessoires..., Chez Dumont, Libraire-Editeur, Brussel, 1834, 6de uitgave; Vermits J.B. Van Nerum afstudeerde als dokter in 1833 schein dit werk ons geschikt om ons een idee te vormen van de mogelijkheden waarover een dokter toen beschikte.

¹⁹ Van Nerum J.B., Observations médicales 1845-1862, p. 325, eerste helft van oktober 1857; bij moeilijke gevallen was het normaal dat een dokter raad inwon bij een collega; in dit precaire geval hebben beide dokters J.B. Van Nerum én dokter Warnau van Tienen samen de kleine Gustave behandeld; in 1845 hielp Warnau ook bij een dijbreuk, overkomen aan Philippe Jubin van Outgaarden

terug op kracht; is op de 14de dag (na het ongeluk) nog in leven; behandeling samen met Mr Warnau

*'A Autchart **Gustave Maes** va bien jusqu'à présent; masse cérébrale sortie: attente de l'exfoliation. Le vieux clerc de Gossoncourt Hanset, pour cancer à la lièvre infér(ieure) subit l'excision; mal réussi d'abord; puis guéri en bec de lièvre – La 1re quinzaine de novembre donne encore de beaux jours; un peu de gelée, des brouillards intenses; la fièvre ty(phoïde)...'*²⁰

'Te Outgaarden maakt Gustaaf Maes het goed tot nu toe; de hersenmassa is naar buiten gekomen: wachten op sluiting van de schedel. De oude klerk van Goetsenhoven Hanset, ondergaat een operatie omdat hij kanker heeft aan de onderlip; eerst is de uitsnijding ervan mislukt; vervolgens is er toch genezing in de vorm van een hazenlip.- De eerste helft van november hebben we nog enkele mooie dagen; een beetje vorst, hardnekkige mist;'

*'à Autchart le petit **Gustave Maes** va de mieux en mieux: la jambe gauche a inopinément récupéré sa mobilité; seulement l'exfoliation du po(u)rtour osseux de la plaie crânienne tarde à s'achever; de là retard dans le pansement compressif'*²¹

'Te Outgaarden verbetert de gezondheidstoestand van Gustaaf Maes; onverwachts kan hij zijn linkerbeen terug bewegen; alleen de schedel rond de hoofdwonde is nog niet gesloten; vandaar retard(-werking) van het drukverband'

*'Gustave va de mieux en mieux, hernie cérébrale presque de niveau, mobilité du bras gauche revient.'*²²

'De gezondheid van Gustaaf verbetert, hersenletsel bijna genezen, kan linkerarm bewegen'

*'Le petit **Gustave Maes** d'Autchart marche toujours vers une guérison désormais certaine'*²³

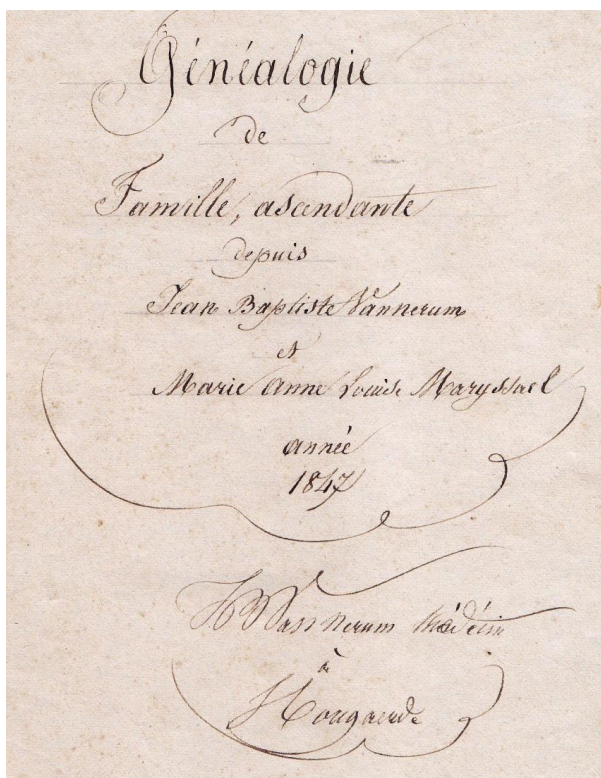
'De kleine Gustaaf Maes van Outgaarden geneest langzaam maar zeker'

²⁰ Idem, ibidem, tweede helft van oktober 1857

²¹ Idem, p. 327 tweede helft van november 1857

²² Idem, p. 327, eerste helft van december 1857

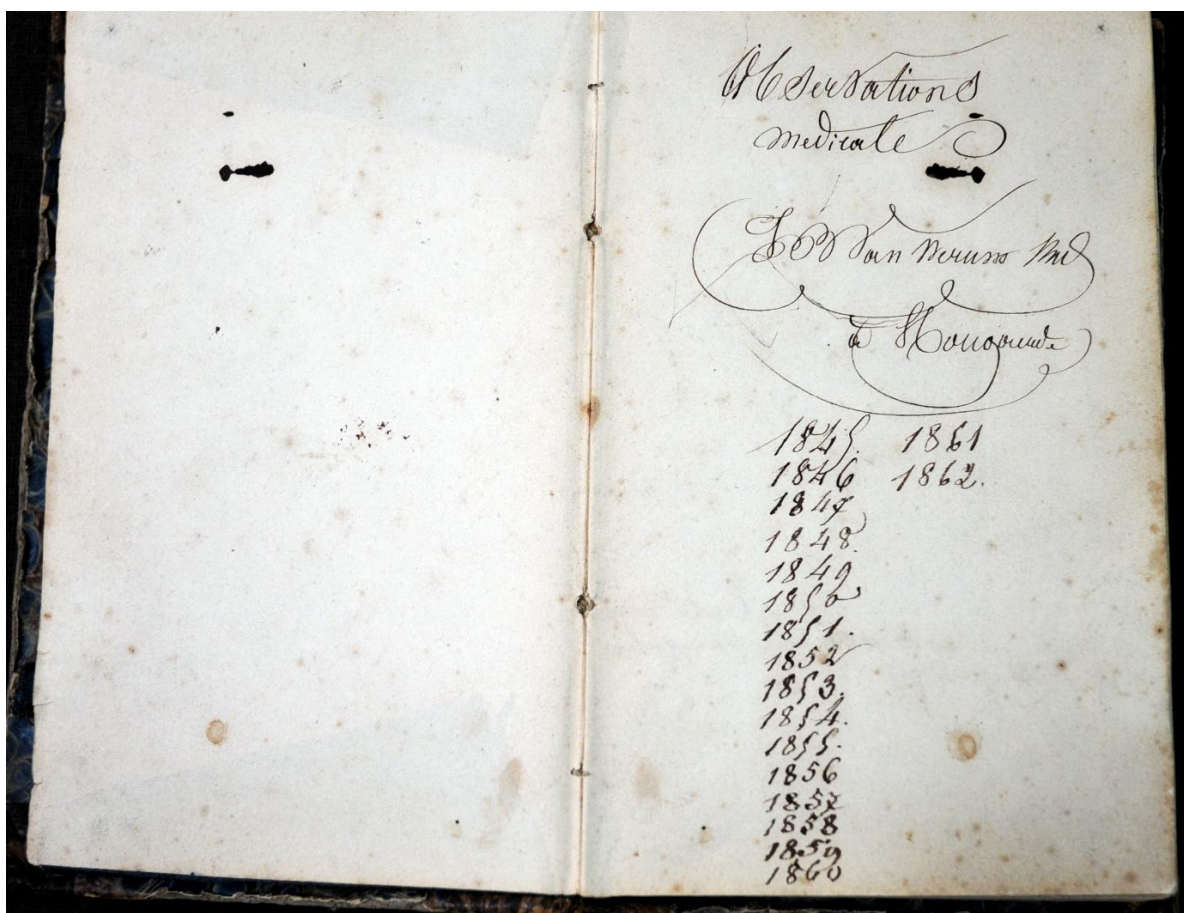
²³ Idem, p. 327, eind december 1857

Généalogie.. titelblad

Mémoires-Souvenirs de famille,kaft

Observations médicales, titelblad

Fabrique de Sucre Dumont & Cie. (1865-1876)

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

De plaatselijke biernijverheid ging in de loop van de 19de eeuw door de steeds toenemende concurrentie achteruit. Jeneverstokerijen, meestal in combinatie met brouwen opgericht sinds de 18de eeuw, konden de winsten van de brouwers niet maximaliseren. Tussen 1865 en 1874,

toen Hoegaarden nog 15 brouwers en 9 stokers telde, werd er tussen 14.565 en 20.082 Hl. bier en 19.341 en 25.508 Hl. alcohol per jaar gemaakt, dus meer jenever dan bier.

De Haspengouwse bodem had een nieuwe troefkaart in handen, hij was uiterst geschikt voor de teelt van suikerbieten.

Joseph Libert Dumont (Wommersom 1816-Hoegaarden 1882), die als brouwer én jeneverstoker zeer goed geplaatst was om zich hiervan rekenschap te geven, koesterde het plan om in zijn geboortedorp Hoegaarden een nieuwe industrie op te richten, namelijk die van de *suikerfabricatie*.

Hij keek naar de familie Vinckenbosch (zijn achterkleinkozijs uit de *V Geslachten*), die in 1838 de Tiense suikerfabriek hadden gesticht en wiens voorbeeld hij wilde volgen.

Hij kreeg de nodige steun om te Hoegaarden tot de oprichting van soortgelijke industrie

over te gaan. De suikerfabricatie had immers in de economische ontwikkeling van het land vaste vormen aangenomen en Dumont, die een schrander man was, had dit maar al te goed begrepen en dreef zijn plan door.

In 1846 na zijn huwelijk met zijn nicht Virginie Paillet (dochter van Hubert Joseph Paillet en Anne Sweerts uit Crécourt te Piétrebais en broer van Henri Joseph Paillet, burgemeester van Hoegaarden van 1849 tot 1853), kwam Joseph Libert Dumont naar de Stoopkensstraat.

Hij was geboren in Wommersom in 1816 als zoon van Joseph Dumont en Anne Catherine Sweerts. Zijn vader, Joseph Dumont stierf op 7 jan. 1844 en van toen reeds nam Joseph Libert de brouwerij over, waar hij bovendien ook jenever stookte. Doch het was pas vanaf 1846 dat hij de zaak van nabij volgde.

In 1882 overleed Dumont. Hij had 4 kinderen:

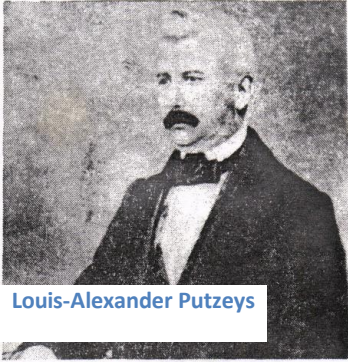
-1. Emma (Hoeg. 1847) x 1867 met bankier Libert Oury, die als beheerder in de Raad van de Grand Pont werd opgenomen. Zij werden de grootouders van Jean Marie Lowet-Oury

-2. Leon (Hoeg. 1848), bleef ongehuwd

-3. Alfred (Hoeg. 1850) eveneens ongehuwd,

- 4. Rosalie (Hoeg. 1851) x met Charles Guyot

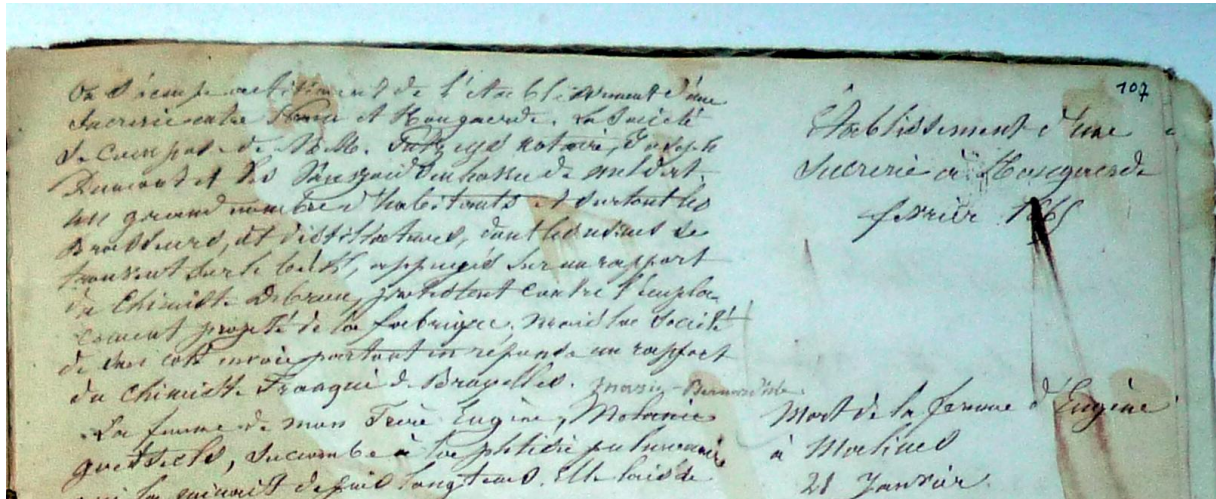
Als zoon van brouwer Joseph Dumont en Anne Catherine Sweerts, was hij een rechtstreekse afstammeling uit *de V Geslachten van Hoegaarden*, die er sedert meer dan een eeuw alle teugels in handen hielden.

Louis-Alexander Putzeys

Hij kon zijn schoonbroeder notaris en burgemeester Alexander Putzeys²⁴ voor de zaak winnen en ook Roch Apollinaire van Goetsenhoven, schatrijk hereboer van het Gaethof te Meldert.

Op 15 februrari1865 bekwamen zij de toelating en richtten samen te Hoegaarden, in de *Fabrieksstraat* (toen Nermsche baen en heden H. Dotremontstraat), aan de huidige *Fabrieksgang*, op het kadasterperceel E520, een suikerfabriek op, onder de benaming: *Fabrique de Sucre Dumont & Cie*.

*'(Etablissement d'une sucrerie à Hougaerde, février 1865)*²⁵

*On s'occupe activement de l'établissement d'une sucrerie entre Nerm et Hougaerde. La société se compose de MM Putzeys notaire, Joseph Dumont et les Vangoidsenhoven de Meldert. Un grand nombre d'habitants et surtout les brasseurs, et distillateurs, dont les usines se trouvent sur le Beek, appuyés sur un rapport du chimiste Debrun, protestent contre l'emplacement projeté de la fabrique. Mais la société de son côté envoie partout en réponse un rapport du chimiste Franqui de Bruxelles.'*²⁶

De bouw van de allereerste suikerfabriek was inderdaad voorzien, en ze zou er ook komen, op perceel E520 van het kadasterplan. Een onderzoek de commodo/incommodo om een kareeloven te maken op dit perceel tussen de 'Beek' en de 'Nermsche baan' (nu Dotremontstraat) werd daartoe gehouden in de loop van 1864.

²⁴ Notaris en burgemeester Alexander Putzeys was getrouwd met Rosalie Dumont

²⁵ Archief der V Geslachten, J.B. Van Nerum, *Mémoires Personnels*, p. 107

²⁶ Dokter J.B. Van Nerum (Hoegaarden 1807-1888), hield een dagboek bij waarin hij berichtte over familiale gebeurtenissen; ook allerlei over zijn geboortedorp en streek noteerde hij; en tenslotte berichtte hij ook over de nationale en internationale politiek

Des Bourgmestres et Echevins de cette commune
l'effet de procéder à une information de u
et incommodo, Sur la demande de Messieurs
Joseph Libert Dumont, et Louis Alexandre Putzeys
et consorts, tendant à être autorisé à faire
une briqueterie pour une Saison, Sur leur
terre située à Hougaerde, Section E. N° 520 Du
Cadastré, près du lieu dit den Ouden Kelder, joignant
le chemin d'Hougaerde à Nerm et le Ruisseau,
me suis rendu, à dix heures du matin, à la
maison commune, lieu indiqué, et après m'être
assuré que cette information a été annoncée
de la manière prescrite, les dimanches Sept
et quatorze Août courant, nous y avons
entendu

'...sur la demande de Messieurs²⁷
Joseph Libert Dumont et Louis Alexandre Putzeys
et consorts, tendant à être autorisé à faire
une briqueterie pour une saison, sur leur terre
située à hougaerde, **section E. N° 520** du
cadastré, près du lieu dit den **OUDEN KELDER**, joignant
le chemin d'Hougaerde à Nerm et le Ruisseau,
me suis rendu, à dix heures du matin, à la
maison commune, lieu indiqué, et après m'être
assuré que cette information a été annoncée
de la manière prescrite, les dimanches sept
et quatorze Août courant, ...'

Als we er het kadasterplan van Popp bijnemen lezen we bij artikel 2234, dat bewuste grond iets meer dan 1 ha 30 a groot is en eigendom is van de echtgenote van Alphonse Vinckenbosch

²⁷ Archief der V Geslachten, niet geklasseerd

Art. 2234. — Vinckenbosch, Alphonsius, eigenaer, de vrouw, Thienen.					
M	172	Land	1,95,60	4	82,15
B	470	›	5,04,10		189,75
	549 ^a	›	1,57,70	3 4	78,98
	550	›	15,20	3	9,27
C	155	›	49,40	3	50,14
	156	›	2,54,50	2 5	167,50
	270	›	62,10	2	45,95
	342	›	1,49,40	2	110,56
	398	›	54,80	1	48,22
E	166	›	10,20	4	5,28
	520	›	1,50,90	2 3	91,20
	651	›	68,50	5	41,66

Art. 2234, gedeeltelijk, om het perceel E 520 te situeren

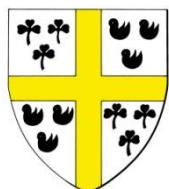
(Atlas Cadastral de la commune de Hougaerde)

In 1838 waren er in België 23 bietsuikerbedrijven in werking, naast de 74 rietsuikerraffinaderijen, die echter geleidelijk zouden verdwijnen.

In 1858 waren er al 60 en in 1865, toen ook te Hoegaarden een eerste suikerfabriek werd opgericht, waren er al 106 bedrijven, met een totaalproductie van 27.000 ton.

In 1876, bij de stichting van de Grand-Pont te Hoegaarden, telde men 146 fabrieken met een gezamenlijke jaarproductie van 45.728 ton suiker.

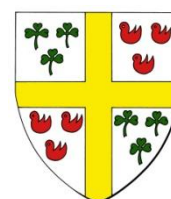
De Edele Confrérie van de V Notabele Geslachten van Hoegaarden (1741), bezit een archief

Den swarten merel
(1768)

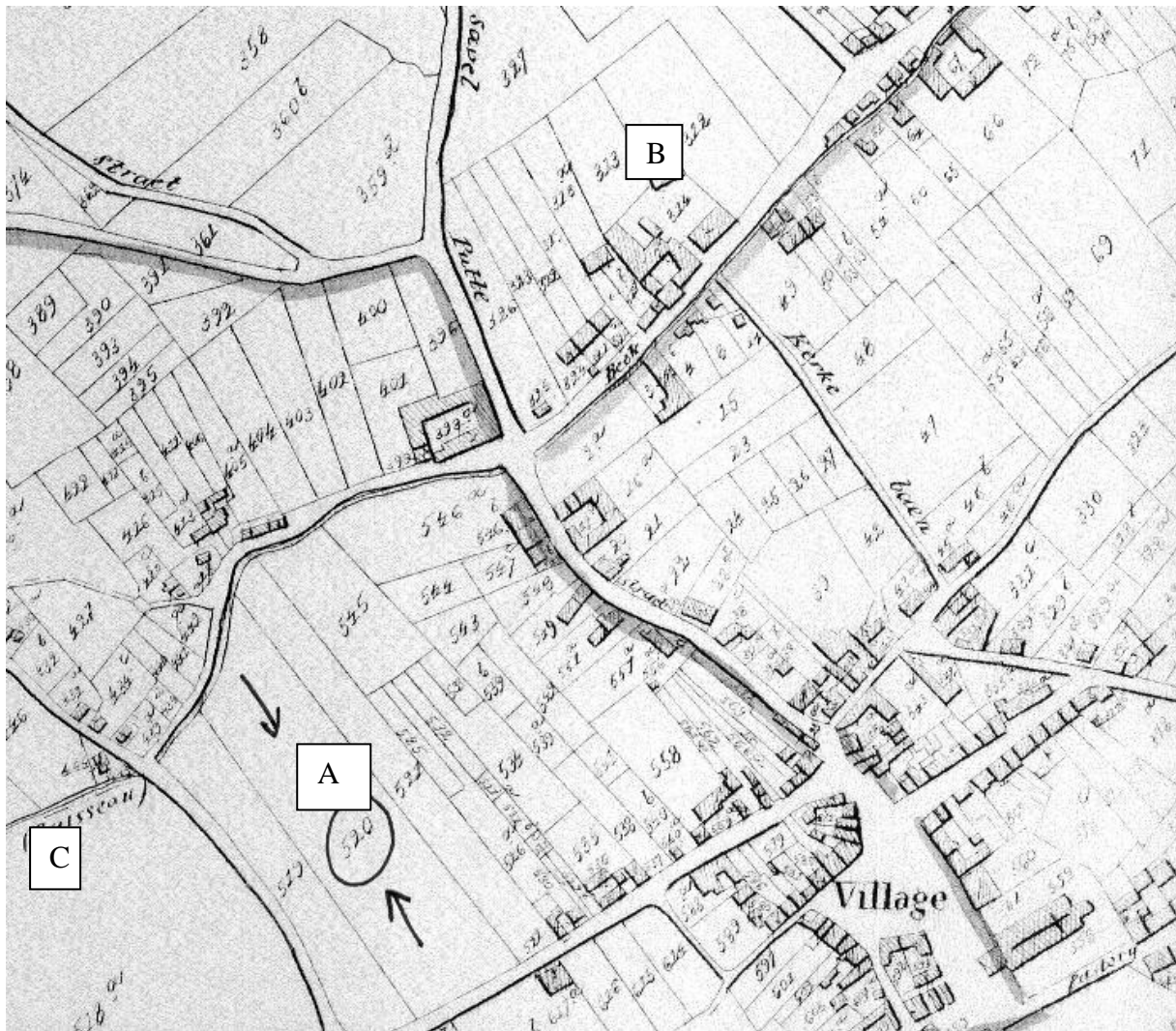
en geeft aan driemaandelijks tijdschrift *Familieschoon* uit sinds 1960. De families rond de stichters, de 5 kinderen van het echtpaar Sweerts-Peters, wilden zo hun rechten op twee studiebeurzen veilig stellen. Om hun particuliere aanspraken de nodige steun te geven werden er binnen de confrérie 5 familiegidlen opgericht tussen 1768 en 1780.

Zo komt het dat Pierre-Louis Vinckenbosch (1787-1868), kleinzoon was van Henri Lowet de Wotränge (Walsbergen-Overhespen 1736-1804) en van Sweerts M.A. (Hoegaarden 1740), dochter van Servaes Sweerts (Hoegaarden 1713-1774), medestichter van de confrérie, griffier in de Hoegaardse Regentie, brouwer, stichter van de gilde van de 'zwarte merel'... en begraven in de crypte van de St.-Gorgoniuskerk;

't groene
claverenblad
(1776)

Zo was Alphonse Vinckenbosch (1823-1895) getrouwd met Josephine Dumont, dochter van Joseph Dumont en A.C. Sweerts, achterkleindochter van Hubert Sweerts (Hoegaarden 1716-1790), eveneens medestichter van de confrérie, brouwer, dorpsgezworene, stichter van de gilde van de 'groene klaver'; ook hij ligt begraven in de crypte samen met zijn echtgenote.

(Kadasterplan Popp, fragment, ca. 1860)

A perceel E 520

Brouwerijen

B Brouwerij Dumont

C De Beek (of Schoorbeek) (Ruisseau), kwam vanuit het gehucht Schoor, langs het gehucht Nerm, liep doorheen Egypte en volgde de huidige Stoopkensstraat (toen Beekstraet) en Vroente om halfweg deze laatste, uit te monden in de Grote Gete (te Hoegaarden overdekt

na de eerste wereldoorlog en gedeeltelijk terug opengelegd op het tracé doorheen Egypte); veel brouwerijen lagen langs de Beek en betrokken er ook hun brouwwater uit.

De Beek in d'Egypte; links voorbij de bocht lopend langs perceel E 520; richting Nerm (na 1900)

De open Beek in de Beekstraet (nu Stoopkensstraat), ter hoogte van links voor het Wezenhuis (1900)

Boerderij-brouwerij en stokerij van Dumont (Beekstraet, nu Stoopkensstraat), sinds 1986 De Kluis en Kouterhof

Biettransport en bieruitvoer belastten extra ons wegenet

Het biettransport naar de suikerfabriek belastte extra de wegen en was oorzaak van beschadiging, getuige volgend verslag uit de gemeenteraadsverslagen van Zétrud-Lumay: *‘Dégradations causées par la sucrerie. Le sieur Dumont et Cie fabricants de sucre à Hougaerde ont causé des dégâts au chemin vers Saint-Remy-Geest par les transports de betteraves. Les réparations exigent une dépense de 432.50 francs. Le conseil fixe à 300 francs l'imposition spéciale qui devra être supportée par les sieurs Dumont et Cie.’*²⁸

Vrij vertaald: ‘De heer Dumont en Cie suikerfabrikanten te Hoegaarden hebben grote schade toegebracht aan de weg naar Saint-Remy-Geest als gevolg van het biettransport. Het herstellen van de weg is begroot op 432.50 frank. Daarvan zullen de heren Dumont en Cie 300 frank moeten betalen’

Het biervervoer van de brouwerijen naar de klanten eiste dan weer dat de wegen elk seizoen goed berijdbaar waren, want de bierwagens waren ook zeer zwaar geladen: *‘C'est à Hannut et dans le pays de Liège que la bière d'Hougaerde trouve(e) le plus grand débit. En hiver, lorsque les chemins de terre deviennent impraticables, les charrettes doivent souvent rester plusieurs jours sans pouvoir transporter des bières. Cet embranchement fera cesser cet inconvénient augmentera la fabrication de la bière d'Hougaerde ainsi que le produit des accises. La circulation journalière des voitures d'Hougaerde rendra les barrières plus productives... on exploite des carrières de pierres de Grés le long de l'embranchement à construire, que le sable se trouve à proximité...’*²⁹

Vrij vertaald: ‘Het is in Hannut en het Luikse dat het Hoegaards bier zijn grootste afzet vindt. In de winter zijn aardewegen onberijdbaar en kunnen de bierkarren soms dagenlang niet uitrijden. Deze verbinding zal een einde stellen aan dit ongemak, de productie van Hoegaards bier doen toenemen, meer accijnzen genereren. De dagelijkse trafiek van karren Hoegaards zal meer tolgelden opbrengen.

... (bijkomend argument) langs het traject van de aan te leggen verbinding liggen er kwartsietgroeven en zijn er zandkuilen in de onmiddellijke nabijheid’

In het kader van ‘Hoegaarden schrijft’ houdt de Heemkring samen met de Confrérie van de V Geslachten een tentoonstelling over de geschriften van dokter Van Nerum en andere Hoegaardiërs

**Op zaterdag 20 oktober 2012 in 't Kapittelhuys
Van 11 tot 16 uur**

Gratis toegang

²⁸ Régistre aux délibérations du conseil communal de , séance du 12 mai 1875, vermeld in Fouyn Hubert, *Zétrud-Lumay, Portail d la Wallonie*, Les éditions Rencontres de Glimes, 2011

²⁹ Régistre aux Délibérations du conseil communal d’Hougaerde, séance du 24 juillet 1837

Inhoud Familieschoon: Anno LIII nr 41(NR) 3/2012

- Art. 149 Regentiedag zaterdag 20 oktober 2012 te Hoegaarden en aanstelling Victor Claes tot hoofddeken van de confrérie; en van Arthur Van Nerum tot deken van de Gulden Lelie (*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)
- Art. 150 Afstamming van Victor Claes (*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)
- Art.151 Afstamming van Arthur Van Nerum (*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)
- Art. 152 De opvolgingsprocedure in de confrérieraden (*Maurice Dodion*)
- Art. 153 De genealogie Sweerts herschreven. (*Dr. Gilbert Vandenbempt, Haasrode*)
- Art.154 Stamboom – en wat geschiedenis – van de familie Fox (Hoegaarden) (Tienen) (Charleroi) (*Wim Rock*)
- Art.155 Le 7ème salon de la généalogie en Belgique francophone

Inhoud Alpaidis: Anno XLVIII nr. 188 3/2012

- “Sinds mensenheugenis werd er geen betere Hoegaarden gedronken” (*Dr. G. Vandenbempt*)
- Uit de geheime geschiedenis van Hoegaarden (*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)
- De affiche van de eeuwfeestviering van de Belgische onafhankelijkheid (1830-1930 (*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*))
- Nieuw boek over de Taalgrens bij het Davidsfonds (*Maurice Dodion*)
- Bij de tentoonstelling van 20 oktober 2012 in het Kapittelhuys over de geschriften van Dokter Jean-Baptiste Van Nerum (Hoegaarden 1808-1887) (*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)
- Fabrique de Sucre Dumont & Cie. (1865-1876) (*Maurice Dodion en Wasily Pedjko*)

Bestuursleden Heemkundige Kring:

Yvette Kleynen (voorzitter), Rik Cipers (ondervoorzitter)

Etienne Grooten (secretaris), Elise De Dobbeleer, Diane Nitelet, Bart Hendrix, Arthur Van Nerum, Caroline Geens, Wasily Pedjko, Bouthé Irène, Saelmaekers Erik, Maurice Dodion,

Heemkunde-Hoegaarden geeft 2 tijdschriften uit.

- Alpaidis (verschijnt 4 x per jaar) en kost 12.5 €
- Familieschoon, tijdschrift van de Confrérie van de V Geslachten (verschijnt 4 x per jaar) en kost 12.5 €

Men kan zich ook abonneren voor de 2 tijdschriften en dan kost het maar 20 €

Ons rekeningnummer : 310-0370021-52

Onze website: www.heemkring-hoegaarden.be

Inlichtingen: Etienne Grooten, Residentie Beatrijs 169 te 3300 Tienen 016/81 72 35
of e-mail: dodionm@hotmail.com